

N:o 17.

Af herr J. Eliasson m. fl., om nedsättning i grundskatterna samt lindring af rustnings- och roteringsbesvären.

Sedan Riksdagen under de sist förflyttna åren afslagit väckta motioner angående vidare afskrifning af de å viss jord hvilande grundskatter samt något större lindring i rustnings- och roteringsbesvären, än hvad nu är förhållandet, kan det visserligen anses förmätet att vid denna Riksdag draga samma sak under förnyad pröfning; men då frågan är af beskaffenhet att kräva en snar lösning, drista undertecknade å nyo besvära Riksdagen dermed.

För en ändring i fördelningen af skatterna till staten och kostnaderna för underhållet af den indelta armén finnes, efter vår uppfattning, icke endast många utan äfven gamla och rättvisa, för en hvar sanningsälskande i ögonen fallande motiy. Dessa äro visserligen förut flera gånger andragna och så bevisande, att något vidare i detta fall icke kan återstå; men det oaktadt våga vi oss att, med åberopande af hvad som i denna fråga förut blifvit anfördt, fästa uppmärksamhet på de hufvudsakligaste af sagda skäl.

Att skatt till staten är befogad och nödvändig, det kan och skall icke komma att kunna bestridas. En sådan skatt är likväl icke för forntida statsändamåls uppehållande utan för nutidens. Grunden för dylik beskattning bör då ej heller vara den som gälde i forna dagar. Hvad är rättvisare i detta fall, än att hvar dag drager sin egen plåga; att den, som i år har nytta eller borgerlig säkerhet från samhället, äfven efter förmåga för tillfället deltagar i de skatter, som äro nödvändiga för samhällets bestånd under samma tid, utan att betunga andra dermed mer, än hvad på dem efter skatteförmåga belöper. Grunderna för bevillningen till staten och utskylderna till kommunen äro sådana. De i vårt land utgående grundskatterna användas endast för statsändamål, som tillhöra den innevarande tiden, och hvaraf alla rikets invånare hafva behof. Saken, sedd blott från denna synpunkt, förtjenar

synnerlig uppmärksamhet just i våra dagar, då samhällsupplösande läror alltmer spridas och vinna tillslutning; då ropen på rättigheter och jemlikhet blifva mer och mer högljudda; då befolkningen i massa öfvergifver sitt fosterland; och då landsbygdens invånare frångå sina fäders näringar. Det gäller för statsmagterna att hafva bekymmer för morgondagen, och den omsorgen torde ej kunna anses komma för tidigt, som har sin anledning från berättigadt missnöje bland en stor del af landsbygdens mest skattebetryckta befolkning, och som har till mål att göra fördelningen af skatterna mera rättvis och lämpad efter skatteförmågan, än hvad nu är förhållandet.

Grundskatternas tillkomst är känd. Det är äfven bekant, huru en del af Sveriges jord blifvit skattefri. Till dem, som draga tungan af grundskatter och indelningsverk, har också kommit kunskap om, icke endast under hvilka förhållanden grundskatterna pålades och stadgades, utan äfven på hvilka vilkor indelningsverket kom till stånd. Hvem det är, som i senare afseendet är löftesbrytare, det inses i våra dagar bättre än förr. Den, som ställer sig fri utan egoism vid betraktandet af förhållandena härutinnan, skall otvifvelaktigt gifva rätt åt det i senare tid ofta hörda uttalandet, att grundskatter och indelningsverk äro sekelgamla orättvisor.

Men är det förenligt med svenska folkets ära, att dessa orättvisor i beskattningen skola, den dag som i dag är, få göra sig gällande? Är det antagligt, att en del af de skattdragande i alla tider skola nöjas med att låta sig betryckas? Gifver den närvarande tidens anda hos befolkningen inom landet anledning till förhoppningar, att allt i framtiden skall gå efter gammal ordning? Med aktgifvande på tidens tecken står fosterlandsvännen troligen vid de senare af dessa frågor verkligen undrande och spörjande.

Ett faktum är, att grundskatter och indelningsverk blifvit erkända såsom orättvisor. Det är en sakverklighet, att städernas fastigheter äro ganska ringa betungade af skatter, såväl till stat som kommun, i förhållande till en stor del af landsbygdens. Det är obestriddt, att skatterna å landet ej äro afpassade efter skatteförmågan. Hvad som icke kan motsägas är, att befolkningen i städerna ökats mycket mer än å landsbygden, och att under senaste årtiondet invånareantalet växt med nära 100 gånger mer än landets. Att en del af städernas invånare, mer än landsbygdens, ställer sig oroligare mot det bestående, det torde icke kunna förnekas. Gudsfruktan, sedlighet och försakelse på fädrens sätt tyckas för många vara lemnade åt glömskan. Om allt sådant kan fortgå utan menliga följder för samhällets bestånd, om en ännu mera ökad stadsbefolkning medför något verkligt godt för fäderneslandet i politiskt och ekonomiskt hänseende, derom finnas icke så få tviflare.

Angående folkökningen i städerna och på landet lemna statistiken vittnesbörd, och af dessa tillåta vi oss här anföras:

att folkmängden å landsbygden, som vid slutet af år 1810 utgjorde 2,155,116 och vid 1889 års slut 3,890,657, ökats under denna tid med 80,53 procent;

att invånareantalet i städerna — köpingarne oberäknade — år 1810 utgörande 222,735, uppgick vid slutet af år 1889 till 883,752, och har således ökats med 296,78 procent;

att under årtiondet 1880—1889 folkökningen utgjort å landsbygden endast 1,944, men deremot i städerna uppgått till 193,564;

att landsbygdsbefolkningen minskats under åren 1880, 1881, 1882 och 1888 med 45,175, hvaremot stadsinvånarne under samma år ökats med 58,745;

och att stadsinvånarnes antal i förhållande till hela riket utgjorde vid slutet af år 1810 — 9,53, och vid samma tid 1889 — 18,51 procent.

Anledningarne till städernas så betydligt ökade folkmängd kunna vara många. Oss förefaller det dock, att den höga beskattningen å landsbygden är den hufvudsakligaste. Det har man sett, att ganska många skattejordegare sålt sin egendom å landet och i stället förskaffat sig stadsfastighet, hvilka visat sig mera inkomstbringande. Det är en känd sak, att kapitalister, löntagare och pensionärer i senare tider helst välja städerna till boningsort. Kroppsarbetarne lemna det mera betungande och mindre lönande arbetet å landsbygden och söka ett bättre i städerna, men falla mången gång fattigvården till last. Landsbygdens högst beskattade fastigheter egas och brukas till stor del af de mest skuldsatta. Huru stor är icke skilnaden mellan förr och nu i dessa afseenden, och huru skall det komma att se ut i den närmaste framtiden, om ingen förändring sker?

Vid betraktandet af förhållandena kan man få skäl att fråga sig: är det lyckligt för fäderneslandets lugna utveckling och framåtskridande i politiskt, sedligt och ekonomiskt hänseende, om landsbygdens befolkning minskas och stadsinvånarne endast ökas? Hafva städernas invånare visat sig vara ett säkrare stöd för upprätthållandet af det bestående än landsbygdens befolkning? Kan den dag vara för fosterlandsvännen att efterlängta, då städernas befolkning i antal öfverstiger landsbygdens? Eger man utsigter, att Svea land då kan föda sina invånare, och är det antagligt, att befolkningen i moraliskt hänseende förbättras mer i stad än på landet? För vår del hysa vi tvifvel härom och tro oss ega stöd i sistnämnda hänseende af de senare årens statistik, hvilken i fråga om sedlighet, brott och förseelser icke gifver städerna det bästa vitsordet.

Vid ett vidare betraktande af nutida förhållanden visa sig oroande

tecken, hvilka torde förtjena att i tid beaktas. Utvandringen, som tyckes tilltaga, visar inga glädjande siffror, eller 50,786 år 1887 och 50,323 år 1888. Den minskar fäderneslandets försvarare och har till icke ringa del sin anledning i missnöjet med rådande förhållanden. Socialismen utbreder sig som en smitta, och dess anhängare åsyfta hufvudsakligen samhällsupplösning. Dess läror hafva dock lyckligt nog hittills vunnit ringa anslutning bland landets jordbrukare. Missnöjet öfver nekad rättvisa i beskattning och med gifna, men alltför länge uppfyllda löften kan dock snart urarta. Något torde då behöfva göras, innan det heter — för sent. Tiden och omständigheterna mana fosterlandsvännerna att medverka icke allenast till en rättvisare beskattning för den jordbrukande befolkningen utan ock för sådana åtgärder i öfrigt från statens sida, hvilka kunna minska lockelserna att emigrera eller öfverbefolka städerna och på samma gång framkalla ökning, icke minskning i antalet af dem, som egna sig åt en näring, utan hvilken fäderneslandet snart skulle gå sin undergång till mötes.

Flera gånger förut hafva, likasom nu, tillgångar för skattenedsättningar varit i statskassan att påräkna, men anspråken derom hafva fått vika. Ökning af embets- och tjenstemäns antal och löner hafva ansetts för mer oundgängliga ändamål. Ifrågasatta skattelindringar hafva likväl mötts med löften och försäkringar om rättelse i skatteförhållandena i en snar framtid, men dessa tyckas vara gifna endast för att tillfälligt tysta opinionen. Fordringarne på en rättvisare beskattning äro dock icke tillfälliga och kunna ej i alla tider tillfredsställas af löften, som lemnas oinfriade. Det må sägas hvad som helst derom, men oss förefaller det, att hvad som loivas, det bör hållas i frågor man och man emellan; och kan man då icke ställa krafven lika högt, när det gäller de skattebetryckta gent emot staten?

Det heter nu, att försvarets stärkande kräfver alla statskassans öfverskott. Om man ock inser och erkänner detta, så torde man på samma gång äfven böra tänka på dem, som förut i århundraden burit det hufvudsakligaste af försvarsbördorna; på dem, som åtagit sig sådan skyldighet mot vilkor och rättigheter, hvilka af statsmagterna blifvit kränkta; på dem, som bekosta underhållet af den indelta armén, och att desse, därför att de förut haft större bördor än andra, icke kunna rättvisligen åläggas större skyldigheter, då behovet kräfver ett nutiden tillfredsställande försvar. Skall detta försvar vara tidsenligt i alla detaljer, så bör det äfven ega tidsenlig grund. Det kan icke sägas så om svenska indelningsverket.

I fråga om försvarets stärkande, så åberopas många exempel från militärstarka länder, men det döljes, att der icke gör sig gällande samma orättvisa i beskattningen för försvaret som här. Det talas om, att rust- och rotehållare äro egoister och nihilister, men dessa beskyllningar kunna rätt-

visligen icke drabba dem, som *särskildt* haft och hafva en dryg del af försvarsbördorna, hvaraf andra, i ekonomiskt hänseende lyckligare lottade, icke hafva den ringaste känning. Detta gifver oss ock anledning att fråga, om den roterade jorden å landsbygden bättre tarfvar försvar än städernas fastigheter; om en fiende förr sköflar skattejorden än de oberustade säteri- eller de andra nära nog skattefria egendomarne; samt om jordbrukarens tillhörigheter äro mer utsatta för en fiendes plundring, och dennes lif och frihet i större fara än kapitalistens, embets-, tjenste- eller köpmannens? Dessa frågor besvaras af historien med nej, och om deri ligger sanning, så kräfver ju den enklaste rättvisa, att alla efter förmåga deltaga lika i det gemensamma försvaret; att inga därför betungas mer än andra.

Det må tillåtas oss hysa den förhoppning, att Riksdagen icke alltid skall lemna motiven för lindringar af de å viss jord hvilande skatter och besvär till staten utan uppmärksamhet, och det är under sådan förutsättning samt på grund af de skäl, hvilka nu och förut blifvit anförda, som vi våga hemställa, det Riksdagen för sin del beslutar,

att från och med år 1892 den nedsättning i de på viss jord hvilande grundskatter, som är stadgad i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885, förändras från 30 till 50 procent; och

att, äfven från och med år 1892, den i lagen den 5 juni 1885 bestämda lindring af rustnings- och roterings-skyldigheterna ökas från 30 till 50 procent, samt att Riksdagen beviljar erforderligt anslag för detta ändamål.

Om remiss till statsutskottet anhålles.

Stockholm den 23 januari 1891.

Jan Eliasson, Alfred Kihiberg, K. E. Holmgren, L. P. Mallmin,
från Upsala län.

Stockholm, Associations-Boktryckeriet, 1891.
